

Nationaal Archief
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

Nummer Toegang: 3.06.02

**Inventaris van het archief van het
Bureau Kadaster van de Directie der
Directe Belastingen in Zuid-Holland,
1811-1825**

Versie: 02-12-2020

J.H. Adriaans en F.J.M. Otten

Nationaal Archief, Den Haag 1992

This finding aid is written in Dutch.

I N H O U D S O P G A V E

Beschrijving van het archief.....	5
Aanwijzingen voor de gebruiker.....	6
Openbaarheidsbeperkingen.....	6
Beperkingen aan het gebruik.....	6
Materiële beperkingen.....	6
Aanvraaginstructie.....	6
Citeerinstructie.....	6
Archiefvorming.....	7
Geschiedenis van de archiefvormer.....	7
I n l e i d i n g.....	7
1. Organisatie en taken.....	7
Geschiedenis van het archiefbeheer.....	8
2. Archief en inventarisatie.....	8
De verwerving van het archief.....	8
Inhoud en structuur van het archief.....	9
Inhoud.....	9
3. Aanwijzingen voor de gebruiker.....	9
Verantwoording van de bewerking.....	9
Verwant materiaal.....	10
Beschikbaarheid van kopieën.....	10
Verwante archieven.....	10
Beschrijving van de series en archiefbestanddelen.....	11

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF

Naam archiefblok:

Bureau Kadaster van de Directie der Directe Belastingen in Zuid-Holland

Archiefbloknummer:

33043

Omvang:

49 inventarisnummer(s); 5,60 meter

Taal van het archiefmateriaal:

Het merendeel der stukken is in het Nederlands

Archiefdienst:

Nationaal Archief

Locatie:

Den Haag

Archiefvormers:

Bureau Kadaster van de Directie der Directe Belastingen in Zuid-Holland, 1811-1825

Samenvatting van de inhoud van het archief:

Het archief van het Bureau Kadaster van de Directie der Directe Belastingen in Zuid-Holland (1811-1825) bevat stukken verzameld tijdens de kadastrering van percelen direct na de Franse inlijving en de daaropvolgende jaren.

Naast correspondentie en regelgeving, bevinden zich onder de stukken staten van gebouwde en ongebouwde eigendommen ingezonden door gemeentebesturen en comptabiliteitsregisters. Ook is er documentatiemateriaal over politieke en bestuurlijke maatregelen met betrekking tot het kadaster in deze tijd.

Er zijn eigentijdse toegangen d.m.v. agenda's en een index.

Aanwijzingen voor de gebruiker

OPENBAARHEIDSBEPERKINGEN

Volledig openbaar.

BEPERKINGEN AAN HET GEBRUIK

Reproductie van originele bescheiden uit dit archief is, behoudens de algemene regels die gelden voor het kopiëren van stukken, niet aan beperkingen onderhevig. Er zijn geen beperkingen krachtens het auteursrecht.

MATERIËLE BEPERKINGEN

Het archief kent geen beperkingen voor het raadplegen van stukken als gevolg van slechte materiële staat.

AANVRAAGINSTRUCTIE

Openbare archiefstukken kunnen online worden aangevraagd en gereserveerd. U kunt dit ook via de terminals in de studiezaal van het Nationaal Archief doen. Om te kunnen reserveren dient u de volgende stappen te volgen:

1. [Creëer een account of log in.](#)
2. Selecteer in de archiefinventaris een archiefstuk.
3. Klik op 'Reserveer' en kies een tijdstip van inzage.

CITEERINSTRUCTIE

Bij het citeren in annotatie en verantwoording dient het archief tenminste éénmaal volledig en zonder afkortingen te worden vermeld. Daarna kan worden volstaan met verkorte aanhaling.

VOLLEDIG:

Nationaal Archief, Den Haag, Bureau Kadaster van de Directie der Directe Belastingen in Zuid-Holland, nummer toegang 3.06.02, inventarisnummer ...

VERKORT:

NL-HaNA, Kadaster ZH 1811-1825, 3.06.02, inv.nr. ...

Archiefvorming

GESCHIEDENIS VAN DE ARCHIEFVORMER

I N L E I D I N G

1. ORGANISATIE EN TAKEN

De grondbelasting is een heffing op de gebruikswaarde van onroerend goed, sinds het begin van de 19e eeuw onderscheiden in gebouwde en ongebouwde eigendommen. De heffing en de inning van de grondbelasting, tot circa 1800 meestal aangeduid met de term "verponding", was ten tijde van de Republiek een zaak van de afzonderlijke gewesten. Pas na de totstandkoming van de eenheidsstaat kwam een landelijke uniforme regeling tot stand (Wetten van 12 juli 1805 en 20 jan. 1807).

Het kadaster heeft tot doel een nauwkeurige opneming van de grond door meting van de percelen en bepaling van hun zuivere opbrengst door taxatie. In de jaren 1808 - 1810 vond een landelijk opgezette opmeting en kartering van landerijen plaats, die echter onvoltooid bleef. Als gevolg van de inlijving van Nederland bij het Franse keizerrijk werd het werk van het "Hollandse kadaster" stop gezet.¹

In 1811 werd de Franse wetgeving hier van kracht. Inzake de grondbelasting en het kadaster waren alle wetten en bepalingen bijeen gebracht in het Recueil Méthodique, waarvan in 1812 een Nederlandse vertaling onder de titel Methodique Verzameling verscheen.² Na het vertrek van de Fransen, eind 1813, bleef dit Recueil Méthodique gehandhaafd. Wel lagen de werkzaamheden de eerste jaren goeddeels stil. Deze bron, waarvan een Modellenboek deel uitmaakt, beschrijft in detail de te volgen werkzaamheden bij de kadastrering.

Deze werkzaamheden stonden vanaf 1811 onder toezicht van de Directeuren der Directe Belastingen in de departementen (vanaf 1814 de provincies). De directeuren ressorteerden op hun beurt onder het Ministerie van Financiën en vanaf 1821 onder de Generale Directie der Ontvangsten. Het kadaster vormde slechts een deel van het takenpakket van de directeuren, die bemoeienis hadden met de directe belastingen (grondbelasting, personele belasting en recht van patent) en vanaf 1 januari 1823 ook met de in- en uitgaande rechten en accijnzen. Voor het kadaster had de directeur de beschikking over een ingenieur-verificateur en vanaf begin 1823 tevens over een inspecteur. Het gevormde archief moest "als een speciaal bureau" apart worden gehouden.

---

1 A.Scheffer, Het "Hollandse kadaster". In: Nederlands Archievenblad jrg. 82 (1978) p.25-40.
2 Een exemplaar van het Recueil in inv.nrs.33-34; zie ook: A.D.M. Veldhorst, Het Nederlandse vroeg-19e-eeuwse kadaster als bron voor andersoortig onderzoek. In: Historisch-geografisch tijdschrift jrg. 9 (1991) p. 8-27.

Bij Koninklijk Besluit van 6 december 1825 no. 157 werd het kadaster onttrokken aan de administratie van de directe belastingen om te worden verenigd met dat van de Registratie en de loterijen. In de provincies werden de werkzaamheden nu opgedragen aan de (provinciale) inspecteur van het kadaster, onder toezicht van de Gouverneur in de provincie.³

Aanbevolen literatuur:

Otten, F.J.M. Gids voor de archieven van de Ministeries en de Hoge Colleges van Staat 1813-1940. Den Haag, Instituut voor Nederlandse Geschiedenis, 2004.

GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEFBEHEER

2. ARCHIEF EN INVENTARISATIE

De bemoeienissen van het "speciaal bureau" van het kadaster als onderdeel van de provinciale directie hebben geleid tot een apart archief. Dit archief moest per 1 januari 1826 door de directeur worden overgedragen aan de Inspecteur van het kadaster in Zuid-Holland, onder opmaking van een inventaris.

In 1907 is het archief, samen met dat van de inspecteur, door het Provinciaal Bestuur overgedragen aan het Algemeen Rijksarchief, waarbij opnieuw een specificatie is opgesteld.⁴

Vergelijking van de lijst van 1825 met die van 1907 leert, dat het archief in eerstgenoemd jaar veel omvangrijker was en dat met name allerlei staten en tabellen in 1907 ontbreken: veel daarvan zal door de inspecteur zijn gebruikt en vermengd met zijn eigen archief (zie inventaris 3.08.01).

DE VERWERVING VAN HET ARCHIEF

De rechtstitel is (nog) onbekend

---

3 Voor meer gegevens over de organisatie zie: J.C. Beth, Het Kadaster gedurende het tijdvak 1814-1843. In: Nederlands Archiefblad jrg. 16 (1907/08) p.160-175.

4 De inventaris van het archief aanwezig op 31 dec.1825 berust in inv.nr.47. Voor de inventaris uit 1907 zie: Verslagen Omtrent 's Rijks Oude Archieven (VROA) 1907 p. 18-20 en 49-50.

Inhoud en structuur van het archief

INHOUD

3. AANWIJZINGEN VOOR DE GEBRUIKER

De correspondentie van het bureau Kadaster is voor de jaren 1816-1825 toegankelijk via de index (inv.nr.31). Vóór 1816 werd er vrijwel niet aan het kadaster gewerkt. In de correspondentie treffen we periodieke rapporten aan van de ingenieur-verificateur over de voortgang van de werkzaamheden en over de landmeters en controleurs die daarbij betrokken waren. Ook de comptabiliteitsregisters (inv.nrs.41-46) geven daarover informatie.

Vanaf 1823 vormt het archief van de Inspecteur van het kadaster (toegang 3.08.01) een aanvullende bron: in dit archief berusten ook veel staten en tabellen die al in de periode van de directeur (t/m het jaar 1825) zijn opgemaakt. Vanaf begin 1824 had de Gouverneur het toezicht over de inning der belastingen: in diens archief, afdeling Registratie (toegang 3.02.21) zijn vanaf 1824 eveneens stukken betreffende kadaster en grondbelasting aanwezig.

VERANTWOORDING VAN DE BEWERKING

Bij de herinventarisatie zijn de series nader gespecificeerd. Ook zijn de staten betreffende pachtcontracten over de jaren 1812 t/m 1826 (de Staten La.S.) overgeheveld naar het archief van de inspecteur, omdat deze gezien het eindjaar niet kunnen zijn afgedaan onder de directeur en omdat in het inspecteursarchief talrijke vergelijkbare staten berusten. De omvang van het archief (aanvankelijk 9 meter) bedraagt na de herinventarisatie 5,0 meter.

Verwant materiaal***BESCHIKBAARHEID VAN KOPIEËN***

Inventarisnummers van dit archief zijn niet in kopievorm beschikbaar

VERWANTE ARCHIEVEN

3.08.01 - Archief van de Inspecteur van het Kadaster in Zuid-Holland, 1823-1832.

3.02.21 - Archief van de Gouverneur van Zuid-Holland belast met het bestuur en toezicht over de Registratie loterijen en het Kadaster, 1824-1844.

BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDDELEN

1-23	Ingekomen stukken en minuten van uitgaande stukken 1811-1825	23 pakken
1	1811	
2	1812	
3	1813	
4	1814 maart - augustus	
5	1815 augustus	
6	1816 juli - december	
7	1817	
8	1818	
9	1819	
10	1820 januari - juli	
11	1820 augustus - december	
12	1821 januari - juni	
13	1821 juli - december	
14	1822 januari - maart	
15	1822 april - augustus	
16	1822 september - december	
17	1823 januari - juni	
18	1823 juli - december	
19	1824 januari - juni	
20	1824 juli - december	
21	1825 januari - april	
22	1825 mei - augustus	
23	1825 september - december	
24-26	Agenda's op de ingekomen stukken 1820-1821 Gerubriceerd per instantie waarmee werd gecorrespondeerd	3 delen
24	1820	
25	1821 januari - juni	
26	1821 juli - december	
27-29	Agenda's op de uitgaande stukken 1820-1821 Inv.nrs.27 en 28 betreffen diverse personen, inv.nr.29 alleen de controleurs	3 delen
27	1820	
28	1821 1e deel	
29	1821 2e deel	
30	Agenda's op de ingekomen en uitgaande stukken 1821-1825 Niet gerubriceerd per instantie	1 deel

-
- 31** Index op de ingekomen en uitgaande stukken,
1816-1825 1 deel
- 32** Minuten van uitgaande stukken betreffende de controle Delft
1818-1822 1 pak
- 33-34** "Methodieke verzameling der wetten, decreten, reglementen,
instructiën en beslissingen, betreffende het kadaster",
1812, gedrukt. 2 delen
- 33** 1e deel (art.1-683)
- 34** 2e deel (art.684-1144)
- 35-38** Ingekomen staten van gebouwde en ongebouwde eigendommen,
14 juni - 3 september 1817. 4 pakken
Ingezonden door de gemeentebesturen aan Ged.Staten (ingevolge besluit G.S.
van 16 mei 1817 nr.882/6 en missive van 19 mei 1817 nr.883/3888) en
vermoedelijk ter behandeling overgedragen.
- 35** Ter Aar
Aarlanderveen
Alblasserdam
Albrandswaard
Ammerstol
Barendrecht, Oost- en West-
Bergambacht
Bergschenhoek
Berkel en Rodenrijs
Berkenwoude
Bleiswijk
Bleskensgraaf
Bodegraven
Boskoop
Brandwijk
Brielle
Broek
Capelle aan den IJssel
Charlois
Delfshaven
Dordrecht
Dubbeldam
Geervliet
Giessen-Nieuwkerk
Giessendam
Goidschalxoord
Gouda
Gouderak
Goudriaan
36 Gravendeel
's-Gravenhage

's-Gravenzande
Groote Lindt
Haastrecht
Hardinxveld
Hazerswoude
Heer Oudelands Ambacht
Heerjansdam
Heinenoord
Hekelingen
Hendrik-Ido-Ambacht
Heukelum
Hillegersberg
Hofwegen
Hoogmade
Hoogvliet
Katwijk
Kethel en Spaland
Klaaswaal
Kleine Lindt
Koudekerk
Krimpen aan den IJssel
Krimpen aan de Lek
Kijfhoek
Laag-Blokland
Langerak
Leerbroek
Leerdam
Lekkerkerk
Loosduinen
Maasdam
Meerdervoort
Meerkerk
Moerkapelle
Molenaarsgraaf
Monster
Moordrecht
Mijl, De
Mijnsheerenland
Naaldwijk
Naters
Nederslingeland
Nieuw-Beijerland
Nieuw-Helvoet
Nieuw-Lekkerland
Nieuwenhoorn
Nieuwerkerk aan den IJssel
Nieuwkoop
Nieuwland
Nieuwpoort

Nieuwveen
Noordeloos
Numansdorp
Oegstgeest
Oostvoorne
Ottoland
Oud-Beijerland
Oude en Nieuwe Struiten
Oudenhorn
Overschie
Papendrecht
Pernis
Peursum
Poortugaal
Puttershoek
Reeuwijk
Rhoon
Ridderkerk
Rockanje
Rijnsburg
Rijsoort
Rijswijk
Sandelingen-Ambacht
Schelluinen
Schiebroek
Schiedam
Schoonrewoerd
Sliedrecht
Sluipwijk
Stein
Stolwijk
Stormpolder
Streefkerk
Strevelshoek
Strijen
Strijensas
Tempel
Valkenburg
Veur
Vierpolders
Vlaardingen
Voorschoten
Waddinxveen, Noord-
Waddinxveen, Zuid-
Wateringen
Westmaas
Wieldrecht
Woerden
Woubrugge

Wijngaarden
IJsselmonde
Zegwaard
Zuid-Beijerland
Zuidland
Zwartewaal
Zwijndrecht

- 39** Stukken betreffende de schattingen in de gemeenten in het kanton Strijen, met name "Aanwijzend Tableaux der gebouwde eigendommen en van derzelfder eigenaren", 1821-1822 en z.j. 1 pak
- 40** Stukken betreffende de schatting in de gemeenten 's-Gravendeel, Maasdam, Puttershoek en Sint Anthonypolder, ca.1821 en z.j. 1 pak
- 41** "Régistre de la comptabilité particulière par exercice cadastral" 1812-1813 1 deel
- 42** "Régistre de la comptabilité générale du cadastre" 1812-1813 1 deel
- 43** "Régistre de la comptabilité du cadastre par commune", 1812-1813. 1 deel
Betreft slechts enkele gemeenten
- 44-46** Comptabiliteitsregisters 1816-1825 3 delen
Betreft betalingen aan landmeters, schatters e.d. ook over latere jaren.
- 44** Dienstjaar 1816
- 45** Dienstjaar 1817-1819
- 46** Dienstjaar 1820-1825
- 47** "Inventaris der stukken berustende ter directie van het Kadaster in Zuid-Holland op den laatsten December 1825", afschrift. 1 stuk
- 48A** Decreet van 21 oktober 1811 over de verdeling van Holland in arrondissementen, kantons en gemeenten. Tabel behorende bij de reglementen op het bestuur in de steden. 1811-1824 1 pak
- 48B** Gedrukte circulaires en modellen van staten betreffende de grondbelasting. 1811-1824 1 pak